

Samerna och övriga i inre Norrland har gemensamma intressen att bevaka

Norrländska Socialdemokraten har i en stort uppslagen artikel den 5/5 och en ledarartikel den 7/5 gått till angrepp mot Vänsterpartiet kommunisternas två riksdagsmotioner om samerna. John Takman som står som första namn på båda motionerna ger här några fakta som svar på NSD:s kampanj. John Takman är ledamot av jordbruksutskottet, som just avslutat realbehandlingen av regeringens förslag till ny rennäringslag.

»Kiruna, Jokkmokk, Gällivare och Arjeplog är ytterst oroad över den nya rennäringslagen som utskottet behandlat, heter det i en artikel i NSD den 5/5. »Två motioner om rennäringslagen, en borgerlig och en från Vänsterpartiet kommunisterna, har djupt skakat fjällkommunerna.» Enligt artikeln har Kiruna kommunfullmäktiges ordförande Rolf Dahlström påstått att om jordbruksutskottet tar någon hänsyn till dessa motioner, av vilka vpk:s är undertecknad av mig, Eivor Marklund och Ivar Hermansson, så »förlorar kommunerna här uppke all rätt till mark ovan skogsodlingsgränsen». Dahlström fortsätter: »Detta tar knäcken på turismen och allt friluftsliv. Lamsår kommunernas verksamhet totalt. I samhället som Kiruna är det av yttersta vikt att gruvberedarna har chans till riklig rekreation i fjällmarkerna.»

I en ledarartikel den 7/7 talar NSD om dessa ödesdigra lagskäringar som »betyder att hela fjällregionen bland annat i Norrbotten belägs med tabu för allt annat än samisk verksamhet.»

Jordbruksutskottets betänkande föreligger ännu inte i manuskrift, men när det om ett par veckor kommer i tryck och blir tillgängligt för allmänheten, kan vem som helst jämföra de citerade påståendena med kalla fakta. Före månads utgång beräknas betänkandet och motionerna komma upp till debatt i kammaren, och då blir ytterligare ett tillfälle att ta del av vårt partis ståndpunkter. Redan när betänkandet blir offentligt kan den intresserade kontrollera på vilka punkter vi accepterar jordbruksministerens proposition (Kungl. Maj:ts proposition 1971:5) med förslag till Rennäringslag (m.n.) och på vilka punkter vi reserverar oss.

GRUNDVALEN

Själv den rättsliga grundvalen för samernas renskötsel är för tyvärr i stort sett förbigått både av 1964 års rennäringslag, vars betänkande Rennärigen i Sverige (SOU 1968:16) legat till grund för regeringens lagförslag, och den aktuella propositionen. Den »förbudsparagraf» som enligt NSD:s ledare den 7/7 skulle betyda en död hand över hela fjällregionen» har inte konstruerats nå i april 1971. Den finns i 1928 års renbeteslag (som gäller tills den nya rennäringslagen blivit antagen och trätt i kraft). Där heter det (56 §): »Ej må områden, som blivit tilläppas uteslutande bevakande anvisade, bete, slå-

ter, gruståkt, jakt eller fiske eller annan därmed jämförig nyttighet av lapp upplåtas till annan. Sker åndock upplåtelse, vare den öglig.» En nästan likalydande bestämmelse finns i den tidigare lagen, 1898 års renbeteslag. (Båda lagtexterna och även tidigare lagar finns återgivna i Tomas Craméts och Gunnar Prawitz' bok Studier i renbeteslagstiftning, P A Norstedt & Söners förlag, 1970.)

RENSKÖTSEL

I regeringens förslag till ny rennäringslag har vi i vår motion (1971:1369) ställt oss mycket tveksamma till en paragraf (26 §) enligt vilken regeringen kan förordna om upphävande av renskötselrätten för visst markområde, när området behövs för annat ändamål av väsentlig betydelse från allmän synpunkt.» Vi kräver inte ett tidsbäddande expropriationsförfarande. Vi går alltså med på regeringens förslag samtidigt som vi uttalar att den citerade passusen bör ges en mycket snäv tolkning. Det rör sig dock om en etnisk minoritet, som bör skyddas mot ingripanden som helt eller till stor del berövar den dess existensmöjligheter.

Det bör uppmärksammas att vi gjort två motioner, dels en fristående (1971:1048), dels en följdmotion (1971:1370) med anledning av propositionen. I den förra tog vi upp de ekonomiska åtgärder som är nödvändiga för att säkra samernas existens som etnisk minoritet. »Vad som krävs är en helhetslösning, därtill en mycket snabb sådan, som ger samma likvärdiga levnadsvillkor med andra överskar, även om de stannar i hemorten eller oavsett om de väljer att arbeta inom rennärigen eller väljer annat yrke.»

Motionen publicerades i sin helhet i Ny Dag/AT (10-11/72). Det finns skäl i att åter och återigen understryka att vi i denna motion krävde en lösning, som skulle tillgodose inte bara samernas utan också den övriga inlandsbefolkningens intressen. Samfundet tvingas i många fall flytta från hemorten för att få jobb. Den övriga ungdomen i de tätorter, där samerna är bosatta, tvingas också att flytta bort. Praktiskt taget alla de samhällen där samebyarnas befolkning har sina bostäder är dömda till stagnation och förintelse så som utvecklingen hittills varit. Vår motiott avslutas med följande:

Vi ser ingen annan lösning på denna allvarliga fråga än en snabb och verkligt betydande

Vissa krafter försöker i Norrbotten hetsa fram en folkstämning mot den samiska minoriteten. Men kampen för att ge samerna en chans att överleva är en del av den gemensamma kampen för Norrbotten. Där för måste man tillbakavisa reaktionära försök att spela ut skilda grupper mot varandra.

satsning på samtliga de tätorter där samefamiljerna är bosatta. Dessa tätorter är färre än antalet samebyar i geografisk-juridisk mening, och åtskilliga av dem, såsom Karesuando, Soppero-byarna, Jokkmokk och Arjeplog, har för övrigt en så stor icke-samisk befolkning att de redan av detta skäl bör bli föremål för speciella regionalpolitiska åtgärder.

Den utredning som pågår av frågan om försöksverksamhet med utbyggnad av industricentra inom det allmänna städområdet, som innefattar det norrländska inlandet, bör enligt vår mening ta hänsyn även till det samiska problemet. Det KVANTITATIVA befolkningsmässiga underlaget bör inte bli den enda faktor som pygö om ett samhälle skall rekommenderas för lokalisering av industriverk. Vi anser också att de regionala handlingsprogram - Länsprogram 1970 - som utarbetats vid länsstyrelserna och försäts till redovisade till inrikesdepartementet i juni eller juli 1971 bör kompletteras utifrån de synpunkter vi framfört för den händelse inte särskilda hänsyn redan tagits till samerna som etnisk minoritet. En satsning på en utveckling även av sådana orter, där samer är bosatta men där befolkningsunderlaget i övrigt bedöms som litet för särskilda regionalpolitiska åtgärder, skulle inte bara bidra till att förhindra samernas undergång som etnisk minoritet - den skulle också sätta samerna samebefolkningen med den övriga lokala befolkningen i

gemensamma ansträngningar för en bättre framtid.

Vi är övertygade om att den pessimistiska fråga som utgjorde te.nat för den sätte nordiska sameskonferensen 1968, »får samerna en framtid i Norden?», kan besvaras jakande, men endast under de förutsättningar vi här skisserat. De svenska samernas framtid är intimt förknippad med en konstruktiv lösning av hela det norrländska inlandets problem. »Den avfolkningssamantik som i dag i Sverige präglar näringslivet och planerande myndigheter innebär värdemässiga ståndpunkts-taganden som man har anledning till att ställa sig tveksamt till, sade professor Edmund Dahlström vid nyssnämnda sameskonferens. Den ominstör, om den blir vägläddande även i fortsättningen, möjligheterna att lösa samernas minoritetsfråga på en allsidig grund.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås att riksdagen i skrivelse till regeringen begär att de regionala handlingsprogrammen för det norrländska inlandet överarbetas med särskilt hänsynstagande till samebefolkningens fortsatta existens som etnisk minoritet.

GARANTIER?

Samernas minoritetsgarantier kommer tyvärr inte upp till någon seriös behandling vid 1972 års riksdag. Jag vill här bara påminna om att de flesta socialistiska stater har »rättska minoritetsbefolkningar och att

särskilda garantier - rättsliga, kulturella, ekonomiska - för dessa minoriteter varit framskjutande frågor i den statliga politiken ända från oktoberrevolutionen i Sovjetunionen, från augustirevolutionen 1945 i Demokratiska republiken Vietnam osv. Trots orhörda svårigheter kunde DRV redan under det långa kriget mot de franska kolonialisterna 1945-1954 realisera vittgående reformer för sina många minoritetsbefolkningar i de befriade områdena. I Nordvietnam finns ett 25-tal minoritetsfolk med egna språk, därav 13 med ett mindre befolkningsantal än samerna i Sverige. Om Vietnam under mycket mindre gynnsamma betingelser kunnat slå vakt om sina många nationella minoriteter, borde vi kunna ge våra samer de villkor som krävs för att de ska kunna existera.

PRAKTISKA FRÅGOR

Men de egentliga minoritetsgarantierna berörs som sagt inte av propositionen om rennäringslag eller av våra motioner. Vad vi tar upp i följdmotionen (1971:1370) är framförallt några viktiga praktiska frågor: att samefonden, som består av samernas egna pengar, ställs under en helt samisk styrelse utsedd av landsmöten, att samebyn ges rätt att bedriva även annan ekonomisk verksamhet än renskötsel, att berörd sameby erhåller lägst 50 procent av inkomsten från fiskeupplåtelse osv. Beträffande stämningarna

krav säger vi i motionen: »Om samerna får ett omedelbart och större utbyte av fiskeupplåtelsema är detta ägnat att främja utvecklingen av fritidsfisket och skapa bättre förutsättning för ett friktionsfritt och positivt förhållande mellan samerna och den övriga befolkningen.»

Våra förslag går överhuvudtaget ut på att skapa möjligheter för en gemensam kamp för en bättre framtid i det norrländska inlandet. Att hetsa grupp mot grupp kan bara tjäna reaktionära syften och påskynda den allvarliga avfolkningsprocessen i samhällena i glesbygden.

7 maj 1971

JOHN TAKMAN